

ARAŞTIRMA

Mûsâ (as)'a Verilen Dokuz Mucize

Serdar ÖZALP*

Kur'ân-ı Kerim'de Mûsâ (as)'a İsrâ sûresinin 101. ayeti ve Neml sûresinin 12. ayetinde dokuz mucize verildiği ifade edilmektedir. Ancak yine Kur'ân-ı Kerim'de Mûsâ (as)'ın göstermiş olduğu mucizelere baktığımızda bu mucizelerin sayısının daha fazla olduğunu, bu iki ayetle ilgili tefsirleri incelediğimizde genel olarak konuyla ilgili farklı rivayetlere yer verildiğini görmekteyiz. Biz de bu çalışmamızda bu iki ayette bahsedilen dokuz mucizenin neler olduğunu incelemeye çalışacağız.

İlk olarak Mûsâ (as)'a dokuz mucize verildiğini ifade eden İsrâ sûresinin 101. ayetine ve tefsirine bakalım:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ قَالُوا إِنَّا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا

“Andolsun ki biz Musâ'ya açık açık dokuz ayet verdik. Haydi İsrâiloğullarına sor. Mûsâ onlara geldiğinde Firavun ona, Ey Mûsâ dedi, senin büyülenmiş olduğunu sanıyorum.” (İsrâ 17/101)

Kur'ân-ı Kerim'de Mûsâ (as)'ın birçok mucizesinden bahsedilmektedir. Bunların bazılarını İsrailoğullarına bazılarını da Firavun ve kavmine göstermiştir. Fakat İsrâ sûresi 101. ayet ile Neml sûresi 12. ayette bahsedilen dokuz mucizenin Firavun ve kavmine karşı gösterilen mucizeler olduğunu görmekteyiz.

* İstanbul Üni. İlahiyat Fak. Yüksek Lisans Öğrencisi.

Bu ayette Mûsâ (as)'a dokuz mucize verildiği zikredilmiştir. Fakat Kur'ân-ı Kerim'i incelediğimizde Mûsâ (as)'ın mucizelerinin daha fazla olduğunu görmekteyiz. Nitekim Fahreddin er-Râzi Mûsâ (as)'ın "Allah'ın Musa (as)'ın dilindeki kekemeliği gidermesi, âsâsının yılanı dönüşmesi, bu yılanın sihirbazların yaptıklarını yutması, Mûsâ (as)'ın elinin beyazlaması, Araf sûresinin 133. ayetinde belirtilen tufan, çekirge istilası, haşere, kurbağalar ve kan mucizeleri, denizin yarılması, taşın yarıp içinden su pınarlarının çıkması, Tûr dağı'nın yükseltilerek gölgelik yapılması, gökten kudret helvası ve bildircin etinin yağması, kuraklık, ekinlerdeki azlık ve Firavun hanedanının, arı, un, yiyecek, altın ve gümüş paralar gibi mallarının yok edilmesi" şeklinde sayarak toplam on altı mucizesinden bahsetmiştir. Râzi, bunlardan Mûsâ (as)'ın âsâsının yılanı dönüşmesi, Mûsâ (as)'ın elinin beyazlaması, Araf sûresinin 133. ayetinde belirtilen tufan, çekirge istilası, haşere, kurbağalar ve kan mucizeleri şeklinde yedi tanesinde ittifak olduğunu kalan iki mucizenin ne olduğu konusunda ihtilaf edildiğini söylemiştir¹.

İbn Cerir Taberî, tefsirinde bu ayette zikredilen mucizeleri gören kimseler için Mûsâ (as)'ın doğruluğu ve nübüvvetinin gerçekliğine delil olması için Allah'ın verdiği belirttiğinden sonra Ehl-i Tev'il'in bu mucizelerin neler olduğu hususunda ihtilaf ettiklerini bildirmiş, ardından da bu dokuz mucizeyle ilgili rivayetlere yer vermiştir².

Ayrıca dokuz mucizeyle ilgili şöyle bir rivayet yer almaktadır: "*Safvan b. Assal dedi ki: Bir Yahudi, arkadaşına dedi ki: Bizi şu peygambere götür*

de ona 'Andolsun ki biz Mûsâ (as)'a dokuz tane apaçık mucize verdik' ayetini soralım. Yahudi ona dedi ki: Ona peygamber deme. Eğer senin böyle dediğini duyacak olursa sevincinden dört göz kesilir. Her iki Yahudi gelip bu ayeti sordular. Hz. Peygamber buyurdu ki: Hiçbir şeyi Allah'a şirk koşmayın, hırsızlık yapmayın, zina etmeyin, hak ile olması dışında Allah'ın haram kıldığı canı öldürmeyin, büyü yapmayın, faiz yemeyin, suçsuz bir kişiyi öldürmek üzere hükümdara götürmeyin, temiz bir kadına iftira atmayın, savaştan kaçmayın. Ey Yahudiler biri de size mahsustur, cumartesi günü yasağını çiğnemeyin demiştir. O iki Yahudi, Hz. Peygamber'in elini ve ayağını öperek senin peygamber olduğuna şahitlik ederiz dediler..."³

Bu hadisile ilgili İbn Kesir, tefsirinde Tirmizî'nin bu hadis için hasen sahih dediğini bildirdikten sonra bu hadisin müşkil bir hadis olduğunu ifade etmiştir. Yine bu hadisin ravi-leri arasında yer alan Abdullah b. Seleme'nin hıfz bakımından eksik olduğunu, onun dokuz mucizeyle ilgili ayeti on emirle karıştırmış olabileceğini söylemiştir. Çünkü on emir Tevrat'taki tavsiyelerdir. Firavun'a gösterilen mucizelerle bunun bir alakası yoktur şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.⁴

Kurtubî de tefsirinde bu ayetle ilgili dokuz mucizenin ne olduğu konusunda ihtilaf olduğunu bildirdikten sonra Tirmizî ve Nesâî'de geçen ve Safvan b. Assal'dan rivayet edilen, bizim de yukarıda zikrettiğimiz "on emirle ilgili" hadisi zikretmiştir. Ardından da dokuz mucize ile ilgili farklı rivayetlere yer vermiştir⁵.

İsrâ suresinin 101. ayetinde geçen dokuz mu-

¹ Bkz: Fahreddin er-Râzi, Tefsiru'l-Kebir, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabi, Beyrut-Lübnan, 1999/1420, c: 7, s: 413-414.

² Bkz: Taberî, Camiu'l-Beyan, Darul Kütübü'l-İlmiye, Beyrut/Lübnan, 1992, c: 8, s: 155-158.

³ Tirmizî, İsti'zan, 33; Nesâî, Tahrim, 18.

⁴ Bkz: İbn Kesir, Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim, thk: es-Seyyid Muhammed es-Seyyid, Vecih Muhammed Ahmed, Daru'l-Hadis, Kahire 2005/1426, c: 5, s: 132.

⁵ Bkz: Kurtubî, el-Cami' li Ahkami'l-Kur'ân, Daru'l-Kütüb, Kahire, 1964/1384, c: 10, s: 335, 336.

cize ile ilgili yorumları verdikten sonra Mûsâ (as)'a dokuz mucize verildiğine dair diğer bir ayet olan Neml sûresinin 12. ayetine bakalım:

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

“Elini koynuna sok; Firavun’a ve onun kavmine gönderilen dokuz mucizeden biri olarak, kusursuz bembeyaz olarak çıksın. Çünkü onlar fasık bir kavimdir.” (Neml 27/12)

Bu ayetin tefsirinde de farklı bir şey söz konusu değildir. Fakat bu ayette yer alan “Mûsâ (as)’ın elinin beyazlaması” mucizesiyle, öncesindeki 10. ayette yer alan “âsânın yılana dönüşmesi” mucizesinin burada zikredilen dokuz mucizenin içinden olup olmadığıyla alakalı görüş ve rivayetlere yer verilmiştir¹.

Her iki ayette de vurgulanan asıl husus Mûsâ (as)’ın Firavun ve kavmine karşı göstermiş olduğu dokuz mucizedir. Nitekim Neml sûresinin 12. ayetindeki **“Firavun’a ve onun kavmine gönderilen dokuz mucize”** ifadesi ile İsrâ sûresinin 101. ayetindeki **“Firavun ona, Ey Mûsâ dedi, senin büyülenmiş olduğunu sanıyorum.”** ifadesi bu dokuz mucizenin Firavun ve kavmine gösterilen mucizeler olduğunu göstermektedir.

Sayılan mucizeleri bu şekilde değerlendirdiğimizde, “taşın yarılp içinden su pınarlarının çıkması², Tûr dağının yükseltilerek gölgelik yapılması³, gökten kudret helvası ve bildir-cin etinin yağması⁴” mucizelerinin Firavun ve

kavmiyle alakalı değil de İsrâilîoğullarıyla ilgili olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla bunlar ayette belirtilen dokuz mucizeden değildir. Fahreddin er-Râzi’nin “Firavun hanedanının, arı, un, yiyecek, altın ve gümüş paralar gibi mallarının yok edilmesi” şeklinde bahsettiği mucize Mûsâ (as)’ın Yunus sûresinin 88. ayetindeki duasından dolayı almış olmalıdır. Ayet şöyledir: **“Mûsâ dedi: ‘Rabbimiz sen Firavun’a ve ileri gelen adamlarına dünya hayatında süs ve mallar verdin. Rabbimiz senin yolundan saptırsınlar diye mi? Rabbimiz sen onun mallarını yok et. Kalplerini öyle baskı altında tut ki o acıklı azabı görünceye kadar inanmaz olsunlar.’”** Ayete baktığımızda Mûsâ (as)’ın bir bedduası söz konusudur. Nitekim bir sonraki ayette bu duanın kabul edildiği bildirilmektedir. Râzi bu duanın sonucunu mucize olarak değerlendirmiştir. Fakat burada bir nebilik iddiası yoktur. Mucize nebilğin ispatı için getirilen bir belgedir. Yani bir şeyin mucize olabilmesi için onu sadece Nebi’nin yapabilmesi gerekir. Duayı ise herkesin yapması ve duasının kabul olması söz konusudur. Nitekim Allah Teala **“Kullarım sana beni sorarlarsa ben onlara yakıным. Bana dua edince, onların isteğine olumlu karşılık veririm. Onlar da benim isteğime olumlu karşılık versinler ve bana güvensinler; belki olgunlaşırlar.”**⁵ buyurarak böyle bir şeyin herkes için mümkün olabileceğini söylemiştir. Dolayısıyla Râzi’nin “Firavun hanedanının, arı, un, yiyecek, altın ve gümüş paralar gibi mallarının yok edilmesi” şeklinde bahsettiği mucize ayette bahsedilen dokuz mucizenin içinde yer almaz.

Araf sûresinin 130. ayetinde geçen “kuraklık” ve “mahsül kıtlığı” da Mûsâ (as)’ın mucizelerinden kabul edilmiştir. Fakat buradaki kuraklık ve mahsul kıtlığı bir mucize değil

¹ Bkz: İbn Kesir, Tefsiru’l-Kur’âni’l-Azim, thk: es-Seyyid Muhammed es-Seyyid, Vecih Muhammed Ahmed, Daru’l-Hadis, Kahire 2005/1426, c: 6, s:194; Fahreddin er-Râzi, Tefsiru’l-Kebir, Daru İhyai’t-Turasi’l-Arabi, Beyrut-Lübnan, 1999/1420, c: 8, s: 546; Kurtubî, el-Cami’ li Ahkami’l-Kur’ân, Daru’l-Kütüb, Kahire, 1964/1384, c: 13, s: 162, 163.)

² Bakara 2/60; Âraf 7/160.

³ Bakara 2/63, 93; Nisa 4/154; Âraf 7/171.

⁴ Bakara 2/57; Âraf 7/160; Tâhâ 20/80.

⁵ Bakara 2/186.

imtihandır. Nitekim En'âm sûresinin 42 ve 43. ayetlerinde **“Andolsun, senden önce bir takım ümmetlere de peygamberler gönderdik. (Peygamberlerini dinlemediler.) Sonunda, yalvarsınlar da tövbe etsinler diye onları şiddetli yoksulluk ve darlıklarla yakaladık. Hiç olmazsa onlara azabımız geldiği zaman yakarıp tövbe etselerdi ya... Fakat (onu yapmadılar) kalpleri katılaştı. Şeytan da yapmakta olduklarını zaten onlara süslü göstermişti.”** buyrularak bu tür bir imtihanın her ümmet için söz konusu olduğu dile getirilmiştir. Dolayısıyla mucize olarak yorumlanan “kuraklık” ve “mahsul kıtlığı” ifadeleri aslında her ümmet için geçerli olan bir imtihandır. Bunları Mûsâ (as)'ın mucizeleri olarak değerlendirmek doğru değildir.

Allah Teala Araf sûresinin 133. ayetinde **“Biz de ayrı ayrı mucizeler olarak onların üzerine tufan, çekirge, haşere, kurbağalar ve kan gönderdik; yine de büyüklük tasladılar ve günahkâr bir kavim oldular.”** buyrularak beş mucizeyi açıkça zikretmiştir. Bunlar; “tufan, çekirge, haşere, kurbağalar ve kan” mucizelelidir. Bu ayeti bağlamıyla okuduğumuzda beş mucizenin de Firavun ve kavmine gösterildiğini anlamaktayız¹.

Konuyla ilgili diğer ayetler şöyledir: **“Değneğini at. (Mûsâ değneğini attı) Onu yılanmış gibi hareket eder görünce, dönüp ardına bakmadan kaçtı. (Allah şöyle dedi): Ey Mûsâ korkma! Benim katımda peygamberler korkmazlar. Ancak kim zulmeder de sonra (yaptığı) kötülüğün yerine iyilik yaparsa bilsin ki şüphesiz ben çok bağışlayıcıyım, çok merhamet edenim. Elini koynuna sok; Firavun'a ve onun kavmine gönderilen dokuz mucizeden biri olarak, kusursuz bembeyaz olarak çıksın. Çünkü onlar fasık bir kavimdir. Nitekim âyetlerimiz kendilerine gerçeği gösterecek**

biçimde gelince, Bu apaçık bir sihirdir dediler.” (Neml 27/10-13) Bu ayetlerde Allah Mûsâ (as)'a iki mucize göstererek bunların da içinde bulunduğu dokuz mucizeyle Firavun'a gitmesini söylemektedir. Nitekim Neml sûresinin 12. ayetindeki **“فِي تِسْعِ آيَاتٍ”** (dokuz mucizeyle) kelimesindeki **فِي** harfi cerri de “âsânın yılan dönüşmesi ile Mûsâ (as)'ın elinin beyazlaması” mucizelerinin bu dokuz mucizenin içinde yer aldığını göstermektedir². Ayrıca Şuarâ sûresinin 32 ile 38. ayetleri arasında **“âsânın yılan dönüşmesi ile Mûsâ (as)'ın elinin beyazlaması”** mucizelerinin Firavun'un önünde gerçekleştirildiğini göstermektedir:

“Bunun üzerine Mûsâ, âsâsını attı, bir de ne görsünler âsâ açıkça kocaman bir yılan olmuş. Elini koynundan çıkardı, bir de ne görsünler, bakanlara bembeyaz olmuş. Firavun, çevresindeki ileri gelenlere, «Şüphesiz bu bilgin bir sihirbazdır» dedi.»Sizi, yaptığı sihirle, yurdunuzdan çıkarmak istiyor. Ne dersiniz? Dediler ki: Onu ve kardeşini alı-koy. Şehirlere de toplayıcı adamlar gönder. Sana bütün usta sihirbazları getirsinler. Böylece sihirbazlar, belli bir günün belirlenen bir vaktinde bir araya getirildiler.” (Şuarâ 26/32-38)

Dolayısıyla **“âsânın yılan dönüşmesi”³ ve “Mûsâ (as)'ın elinin beyazlaması”⁴ mucizeleri de Mûsâ (as)'ın dokuz mucizesi içerisinde.**

Mûsâ (as)'ın diğer bir mucizesi de **“âsânın sihirbazların yaptıklarını yutmasıdır”⁵**. Bu mucize **“âsânın yılan dönüşmesi”** mucizesinden ayrı olarak gerçekleşmektedir. Nitekim Şuarâ suresindeki ilgili ayetlerde bu, açıkça görül-

¹ Bkz: Âraf 7/103-136.

² İbn Kesir, Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim, thk: es-Seyyid Muhammed es-Seyyid, Vecih Muhammed Ahmed, Daru'l-Hadis, Kahire 2005/1426, c: 6, s:194.

³ Âraf 7/107; Tâhâ 20/17-20; Şuâra 26/32; Neml 27/10; Kâsâs 28/31.

⁴ Âraf 7/108; Tâhâ 20/22; Şuâra 27/33; Neml 27/12; Kâsâs 28/32.

⁵ Âraf 7/117, 118; Tâhâ 20/79; Şuâra 26/45.

mehtedir:

“Bunun üzerine Mûsâ, âsâsını attı, bir de ne görsünler âsâ açıkça kocaman bir yılan olmuş. Elini koynundan çıkardı, bir de ne görsünler, bakanlara bembeyaz olmuş. Firavun, çevresindeki ileri gelenlere, ‘Şüphesiz bu bilgin bir sihirbazdır’ dedi. Sizi, yaptığı sihirle, yurdunuzdan çıkarmak istiyor. Ne dersiniz? Dediler ki: Onu ve kardeşini alı-koy. Şehirlere de toplayıcı adamlar gönder. Sana bütün usta sihirbazları getirsinler. Böylece sihirbazlar, belli bir günün belirlenen bir vaktinde bir araya getirildiler. İnsanlara da siz de toplanır mısınız? denildi. Umarız, üstün gelirlerse sihirbazlara uyarız (dediler.) Sihirbazlar gelince, Firavun’a, eğer biz üstün gelirsek gerçekten bize bir mükafat var mı? dediler. Firavun, evet, hem o takdirde mutlaka bana yakın kimselerden olacaksınız dedi. Mûsâ onlara, hadi ortaya atacağınız şeyi atın dedi. Bunun üzerine onlar iplerini ve değneklerini attılar ve Firavun’un gücüyle elbette bizler üstün geleceğiz dediler. Mûsâ da âsâsını attı. Bir de ne görsünler, âsâ onların düzdükleri sihir takımlarını yutuyor. Bunun üzerine sihirbazlar derhal secdeye kapandılar.” (Şuarâ 26/32-46)

Bu ayetlerden anlaşıldığı kadarıyla Mûsâ (as) önce Firavun’a gitmiş ve “âsâsının yılanı dönüşmesi” ile “elinin beyazlaması” mucizelerini göstermiştir. Firavun da bunların sihir olduğunu söyleyerek Mûsâ (as)’a karşı sihirbazlarını toplamıştır. Sihirbazlar sihirlerini gerçekleştirdikten sonra bu kez de Mûsâ (as) âsâsının onların yaptıklarını yutması ile başka bir mucize göstermiştir.

Mûsâ (as)’ın dokuzuncu mucizesi ise “denizin yarılmasıdır.”¹. İlgili ayet şöyledir: “Fira-

vun ve adamları gün doğarken onları takibe koyuldular. İki topluluk birbirini görünce Mûsâ’nın arkadaşları, ‘Eyvah yakalandık’ dediler. Mûsâ, hayır!, Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir dedi. Bunun üzerine Mûsâ’ya, ‘Âsân ile denize vur’ diye vahyettik. Deniz derhal yarıldı. Her parçası koca bir dağ gibiydi. Ötekileri de oraya yaklaştırdık. Mûsâ’yı ve beraberindekilerin hepsini kurtardık. Sonra ötekileri suda boğduk.” (Şuarâ 26/60-66)

Bu ayetler Firavun ve kavinin Mûsâ (as)’ın peşine düştüklerini ve Mûsâ (as) ile beraberindekileri yakalamak üzereyken Allah’ın Mûsâ (as)’a yardımıyla denizin yarılarak kurtulduklarını anlatmaktadır. Nitekim Firavun ve kavmi iman etmeyerek devam ettikleri için de Allah onları denizde boğmuştur.

Sonuç olarak Kur’ân-ı Kerim’de Mûsâ (as)’ın birçok mucizesinden bahsedilmektedir. O bunların bazılarını İsrailoğullarına, bazılarını da Firavun ve kavmine göstermiştir. Fakat İsrâ sûresi 101. ve Neml sûresi 12. ayette bahsedilen “dokuz mucizenin” Firavun ve kavmine karşı gösterilen mucizeler olduğunu görmekteyiz. Bu değerlendirmeler ışığında bu iki ayette bahsedilen dokuz mucizenin, “tufan, çekirge, haşere, kurbağa, kan, âsânın yılanı dönüşmesi, elinin beyazlaması, âsânın sihirbazların yaptıklarını yutması ve denizin yarılması” ndan ibaret olduğu anlaşılmaktadır.■

¹ Bakara 2/50; Yunus 17/90; Tâhâ 20/77; Şuâra 26/63; Duhân 44/24.